

Småstaterna förenar Hammarskjöld och Palme

Vi minns de Stora Svenskarna men talar inte om sambanden.

I fjol var det Dag Hammarskjöldår med internationella manifestationer och FN-konferenser med anledning av hundraårsminnet av hans födelse. I dagarna påminns vi igen om det uppklarade mordet på Olof Palme. I år är det 20 år sedan och politikern Palme uppmärksammas mer än på länge.

Hammarskjöldminnet var en nationell angelägenhet och mest inriktat på att lyfta fram Sveriges fortsatta engagemang i FN och internationell konfliktlösning, lämpligt samordnat med hundraårsminnet av den fredliga unionsupplösningen med Norge och 60-årsjubileet av FN:s bildande.

Palmeminnet är mer partipolitiskt, och då mindre för partiet officiellt än för rörelsen närstående idécentra. Här finns en längtan att lyfta fram värden som förknippas med Palme som rättvisa och solidaritet, när maktfullkomlighet mer är bilden av svensk socialdemokrati än idépolitik

Som personer var Dag Hammarskjöld och Olof Palme också varandras motsatser:

Hammarskjöld var den perfekte ämbetsmannen som krävde att hans partipolitiska oberoende skulle protokollföras när han inträdde som statsråd i regeringen. Han kallades som generalsekreterare till FN för att vara en neutral kanslichef. Under en sval yta var han religiös mystiker. Palme sökte strid och kontrovers, var en eggande och provocerande folktalare som prövade gränser.

Hammarskjöld var ett nationalhelgon när han dog och har så förblivit. Palme var ständigt omstridd, också hatad, under sitt offentliga liv. Ännu tjugo år efter sin död väcker han starka känslor.

Men tillsammans skapade de under årtionden Sveriges självbild som nation i världen. När det alliansfria och litet hukande Sverige fick en svensk som generalsekreterare för FN blev världsorganisationen hela nationens moraliska angelägenhet. Sverige ansåg sig ha ett särskilt ansvar för FN och ville vara en kraft för det goda.

När det började brännas för Hammarskjöld i relationen med stormakterna förklarade generalsekreteraren hösten 1960 i polemik mot Sovjetunionen att han skulle stanna kvar på sin post för de små staternas skull. Det var de som behövde FN för sin utveckling. Ställd inför ett upptrappat Vietnamkrig och en mängd nya självständiga stater i Afrika utvecklade Olof Palme några år senare sin småstatsdoktrin. Sverige hade som rik och välutvecklad mindre stat utanför maktblocken ett särskilt ansvar för att värna och främja de små staterna och deras rätt till en egen utvecklingsväg oberoende av stormakternas kallakragsintressen.

Här går en rak linje från Hammarskjölds syn på FN:s uppdrag till Olof Palmes engagemang i tredje världen. Den kylige ämbetsmannen och den kontroversielle politikern blir bara två olika uttryck före samma grundläggande betoning av att ha de små staternas utsatthet som ledstjärna i politiken.

I dag finns bara en supermakt kvar och Sverige har blivit ett medlemsland bland många i EU. Småstaters suveränitet har inget egenvärde i globaliseringsprocessen. Men Sverige vill

fortfarande vara som Hammarskjöld och Palme – med idealism och generositet men också självhävdelse, måhända självöverskattning, och oblyg markering mot de stora.
ANDERS MELLBOURN